

4 Ağustos 1967

No

İstanbul (İstanbul)

SANAT DÜNYASI

Yöneten: AYHAN TURAN

ÇALIŞIRKEN SÖYLENEN ŞARKILAR

İnsanların oturdukları yer neresi olursa olsun, yaşadıkları iklim ne olursa olsun, istisnasız, müzik ve şarkı ön planda yer alır. Haya tın sevinçli anlarında olduğu kadar üzüntülü zamanlarında ve çalışırken ihtiyaç duyulan ses ve ritim, en sade hayatla bile bir tüm teşkil eder gibidir. Onun için, müzisyenin, şarkıcının ya da ozanın yararsızlığından söz etmemek gerekir!

Bir kaç saatini hoş geçirmeyi başarsak bile, günlük hayatımız bazan oldukça monotonur. Çalışma mecburiyeti bir an akıldan çıkmaz. İşte işin verimli olması, çok yorgunluk duymadan, sıkılmadan yapılabilmesi için çalışanların gayretini arttırmak, onları desteklemek gerektiği anlaşılmıştır. Bunu da ritimli bir şarkı, canlı bir müzikten daha iyi ne sağlıya bilir? İnsan çabası böyle des teklenince de iş kolaylaşır hemen hemen sevinç ve istekle yapılır. Müzik işi yapmayı gayrete getirdiği gibi emeği de hafifletir.

Çok eski devirlerden beri yalnız günlük işlere değil, yılın belli başlı büyük işlerine de şarkı eşlik etmiştir. Eski

Yunanlılar ve Romalılar da olduğu gibi şimdiki ülkeler de de hemen hemen her işin kendine has şarkısı vardır. Ekincilerin, değirmencilerin, demircilerin, çamaşır yıkayan, dantel ören, iplik bükten kadınların ve daha pek çoklarının!

Cava Adalılarına müzik her zaman her işte eşlik etmektedir. Yalnız tören ve eğlencelerde danslara değil yolları düzleyen işçilerin yanı sıra yerli bir orkestra beraber dolaşır. Belçika Kongosunun bazı bölgelerinde de yol işçileri müzikle çalışır. İşçiler çalışırken «Marimba» denen bir çeşit xylophona bir tam tam ve bir davuldan müteşekkil köy orkestrası durmadan çalar. Bu çalgıcıları yönetenler: «Biz olmasak ormanlar olduğu gibi kalır, geçecek yol bulunmazdı.» derler. İşçilerin kazma, kürek sallanmasında tam tam ve davulun rolü büyüktür.

İnsanlardan uzak, tabiatla başbaşa dağlarda uzun süre yalnız kalan çobanlar kendilerini müzikle ayuturlar. Alp dağlarındaki ya da İsviçre dağlarında yaşayan çobanların «kor» denen çalgısını herkes bilir. Eski Peurluların «Kena» denen kamustan yapılmış bir çeşit tütünü eskisi kadar bugün de halk tanır.

Siera dağlarının yüksek tepelerindeki çiftçiler çok güzel çaldıkları «Kena» larıyla arkadaşlarını işe teşvik ettikleri gibi akşamları günün yorgunluğunu da onunla giderirler. Afrika zencilerinin, yurma sazlarının büyük rol oynadığı müziklerin de aynı ön planda melodiyse

zel melodiler vardır. Eski Rusya ile beraber Afrika; belki dünyanın iş monotonluğunu gideren melodilerin ya ratıldığı ülkelerden en önde gelenleridir. Rusyanın büyük nehirlerinde gezen gemi cilerin, özellikle nehir boyunca bu gemileri çekenlerin melodileri sınırları aşmış, dünya ya yayılmıştır.

MELİHA ARZUN

Paganini 1831 yılında Londrada verdiği bir konser esnasında görülüyor.

PAGANİNİ

Gelmiş geçmiş hiçbir virtüöz o'nun zirvesine ulaşamadı

20 Mart 1878 günü Ceno-va'da, çirkeflerin aktığı Kara Kedi adlı bir çıkmazda toplanmış olan halk, 5 yaşlarında sıska bir oğlanın keman çalmasını dinliyordu. Heyecanlanan dinleyicilerden bazıları yanındaki arkadaşlarının kulağına eğilerek, «Adı Nikola Paganini'dir. Kim se'ona müzik öğretmemiş; şeytanın verdiği kaabiliyetle çalıyor.» diye fısıldıyordu. Bu sözleri duyan oğlanın annesi Theresa sevinçten uçuyordu. Bir kaç gün önce rüyasında oğlanın Kral huzurunda konser verdiğini görmüştü. Kısa boylu bir kanbur oğlanın yay tutan elini daha ustaca kul-

lanabilmesi için yardım ediyordu. Melek mi, şeytan mı olduğunu anlıyamadığı bu kimse Theresa anaya: «Nikolo bütün çağların en büyük kemancısı olacak» demişti. Kadın bunların hayaliyle oğlunu dinlerken, arkasından birinin omzuna dokunmasıyla geri döndü ve bir çığlık koparmamak için kendisini güç zaptetti. Çünkü rüyasında gördüğü kanbur karşısında duruyordu. Adam: «Migro Markisi tarafından gönderildim» dedi. Marki bir sanat hâmisidir; kendisine oğlundan bahsetmişler. Onun müziği öğrenimine yardım etmek istiyor. Kabul ederseniz, Parmadaki musiki üstadı ROLLAYA götürmeniz için size bir tavsiye mektubu verecek...

Theresa ve Nikolo, evine gittiklerinde onları Rellanın karısı karşıladı. Kadın üstadın rahatsız olduğunu söyleyerek biraz beklemelerini rica etti. Küçük Nikolo Rollayı beklerken bir yandan da ortahği kolağan ediyordu. Birden pianonun üzerinde duran Rollanın bir gün önce belediği Konser-tonun notalarını gördü. Ve kimsenin bir şey demesine meydan kalmadan kemani çıkararak Konser-toyu sanki evvelden çalmışcasına büyük bir rahatlıkla çalmaya başladı. Eserin son notalarına geldiğinde kapı açıldı ve Rolla içeri girdi. Rolla hasta ve halsizdi heyecanla Nikolaya yaklaşıp: «Küçük sen benim öğrencim olamazsın. Çünkü sana öğretebileceğim hiç bir şey yok. Sana faydalı olabilecek tek kimse üstad PAER'dir. Onu bul ve tarafından acilamını söyle» dedi. Nikolo, bir kaç yıl Paer'in öğrencisi olarak çalıştı. 1795

de yani 12 yaşında iken en zor imtihanını verdi. Bu zor pasajlar ve çalınması nazariyen mümkün olmayan bir sürü akorla dolu bir parçayı ilk bakışta çalmaktı. O güne kadar hiç bir virtüöz bu işi başaramamıştı. Nikolo Paganini hem de halk huzurunda dünyanın en basit etidünü çalyormuş casına bu parçayı büyük bir başarıyla çaldı. Artık ünü bütün Avrupaya yayılmıştı. Konserlerle birlikte sefahate de dalan Paganini bir kumar partisinde elindeki kemaniyi kaybetti. Hâdiseyi haber alan Livornolu bir tüccar, Livornoda vereceği konserler için Paganini'ye kendi Guarnerius'unu ödünç olarak verdi. Konserden sonra gözlerinden yaşlar akararak Paganini'nin elini sıkıyan adam «Bu keman ancak sizin elinize yakışır diyerek onu Nikoloya hediye etti.

Veronada bir Astrolog Paganini'ye birkaç saate kadar müthiş bir fırtına kopacağını söylemişti. Bunu kendisi için fırsat bilen Paganini Klisede keman çalacağını ve o çalarken fırtına kopacağını halka duyurdu. Bu sözlere inanmayan halk, bir saat içinde kiliseyi doldurarak Paganini'den sözlerini ispatlamasını istediler. Paganini kiliseye geldi ve kenamını çenesine dayıyarak çalmaya başladı. Bir tesadüf eseri olarak kalın sesi tellere yayını dokundurduğu sırada bir gök gürültüsü bu uhrevi müziğe cevap verdi. Paganini daha trajik bir parça çalmaya başladı. Tam bu sırada çakan bir şimşek kilisenin içini parlak bir ışığa boğdu. «Bu kadarı kafiydi; dehesete kapılmış olan halk kendisini kilisenin kapısından dışarıya doğru zor attı. Onlar deli gibi kaçarlar kapıya kesilmiş olan gökten yağmur damlaları düşmeye baş-

nü Allaha, veya pek çok kimsenin iddia ettiği üzere vatani olan Şeytana teslim etti. Çok sonraları oğlu Achille tarafından nâşi İtalya'ya getirildi.

etti. Çok sonraları oğlu Achille tarafından nâşi İtalya'ya getirildi.

Paganini'nin bir portresi

Ünlü sanatçılardan
Potreler
RICHARD
TAÜBER

Yirminci yüzyılın birinci yarısın da güzelliğin hay

gi de hafifedir.
 ⑦ Çok eski devirlerden beri yalnız günlük işlere değil, yılın belli başlı büyük işlerine de şarkı eşlik etmiştir. Eski

Müzik Dünyasından Fıkralar

BENİMKİLERDE
 Pianist Arthur Rubinstein'in en nefret ettiği şey konserlerden sonra imza meraklılarının defterlerini imzalamaktır. Son konserlerinden birini bitirince ünlü pianist kimseye imza vermeyeceğini, ellerinin piano çalmaktan yorulduğunu salondakilere bildirdi.

Fakat dışarıya çıkınca 15 yaşlarında bir kız çocuğunun onu beklediğini gördü. Genç kız ona imza defterini uzattı ve,
 «Ellerinizin yorgun olduğunu biliyorum, efendim» dedi. «Fakat benimkiler de öyle sizi alkışlamaktan.»

Alp dağlarındaki ya da İsviçre dağlarında yaşayan çobanların «kor» denen çalgısını herkes bilir. Eski Peourluların «Kena» denen kamıştan yapılmış bir çeşit flütü nü eskisi kadar bugün de halk tanır.

⑧ Siera dağlarının yüksek tepelerindeki çiftçiler çok güzel çaldıkları «Kena» lariyle arkadaşlarını iş teşvik ettikleri gibi akşamları günün yorgunluğunu da onunla giderirler. Afrika zencilerinin, vurma sazlarının büyük rol oynadığı müziklerin de ritm ön planda melodiyse ikinci planda gelir. Pamuk, şeker kamışı, pirinç tarlalarında kızgın güneş altında çalışanlara daima şarkılar eşlik etmektedir. Bahçekollarının bütün ülkelerde çok çeşitli şarkıları vardır. Madagascar adasında kullanılan ve «Pirogues» denen kayıkları çekenlerin şarkıları çok çeşitlidir. Limandan ayrılırken ve dönüşlerinde özellikle le şeflerinin tek başına söylediği koro hâlinde karşılık vererek söyledikleri pek gü-

Paganini 1831 yılında Londrada verdiği bir konser esnasında görülüyor.

HAFTANIN SAN'AT AKTUALİTESİ

6 Viyana Müzik Yarışması

Viyana'da 2. Dünya Harbinden sonra düzenlenen Müzik Yarışmalarının 6 ncısı geçenlerde yapılmıştır.

Bundan evvelki konkurlarda Piyan ve Şan birinci derecede gelmekteyken bu seferki yarışmada yaylı sazlara daha çok yer verilmiştir. Şimdiye kadar her sene belirli bestecilerin eserleri üzerine yapılan yarışma (959 Haydn ve Schubert, 1960 Schumann ve Wolf, 1961 ve 1965 Beethoven, 1963 Mozart) bu sene belirli bir devrin, Klâsik ve Romantik devrin eserleri üzerine yapılmıştır. Cumhurbaşkanı Franz Jonar'ın hazır bulunduğu konkura dünyanın her tarafından sanatkarlar katılmışlardır. Bunların arasında

Mozart'ın Don Giovanni Operası plâğa alınıyor

Viyana Şehir Operasında Don Giovanni'nin prömiyeri yapılmıştır. Şef Joseph Krips'in yönettiği eserde yeni sanatçılar oynamış ve çok muvaffak olmuşlardır. Don Octavio rolünde Peter Schreier iyi diksiyonu, kususuz yorumu ile Dermota, Ludwig, Simoneau, Wunderlich ve Gedda gibi tam bir Mozart sanatçısı olduğunu ispat etmiştir. Donna Annayı ilk defa oynayan Gondula Janowitz koloratur özelliğini taşıyan dramatik sesyle, Masetto rolünde Heinz Holecek müzikalitesiyle ilk kati çekmiş, tam bir Mozart sesine sahip olan soprano Graziella Sciutti Zerlina rolünü fevkalâde bir başarıyla oynamıştır. Elvirayı Sena Jurinac, Leporello'yu Erich Kunz canlandırmış, başrolde Cesare Siepi opera sanatçısı olarak her bakımdan mükemmel bir örnek teşkil ettiğini bir kere daha göstermiştir.

Koro ve orkestrasının da aynı derecede başarılı olması operanın bu kadroyla plâğa alınmasının iyi olacağı kanatını vermiştir.

Türkiye'den de iştirak eden vardır. 28 viyolonist ve 51 cellist'in katıldığı yarışmanın programı şöyledir: Keman için Paganini Caprice, Beethoven'den bir Romanze veya bir Schubert Sonatine, Reger'den bir füg ve Praeludium op. 117/3, Beethoven ve Mozart'tan birer sonat, Mozart'tan bir konser, bir romantik sonat (Brahms, Schumann, R. Strauss, C. Franck) ve bir romantik konser (Bruch, Mendelssohn, Dvorak, Tchaikowsky), Beethoven veya Brahms'dan bir konser.

Cello için Boccherini'den bir sonat, Reger'den bir suit op. 131 c/3 Schubert'in Arpeggione Sonatı, Haydn'in op. 101 Konseri, Beethoven ve Brahms'dan birer sonat, bir konser veya konser parçası (Schumann, Dvorak, Tchaikowsky).

Programın zorluğu ve jürinin işi çok sıkı tutması neticesi viyolonistler arasında 1. ve 2. mükâfata lâyık kimse görülmemiş, 3. mükâfatı

büyük bir rahatlıkla çalmaya başladı. Eserin son notalarına geldiğinde kapı açıldı ve Rolla içeri girdi. Rolla hasta ve halsizdi heyecanlı Nikolaya yaklaşıp: «Küçük sen benim öğrencim olamazsın. Çünkü sana öğretebileceğim hiç bir şey yok. Sana faydalı olabilecek tek kimse ünlü PAER'dir. Onu bul ve tarafım dan selâmımı söyle» dedi.

Nikolo, bir kaç yıl Paer'in öğrencisi olarak çalıştı. 1795

Avustralya, Avusturya ve CSSR den birer kişi kazanmış ve 10.000 dolar almışlardır. Celloda 2. mükâfatı Avusturyalı bir Cellist kazanarak 15.000 dolar almış, 10 bin dolarlık 3. mükâfatı da Japonyalı bir cellist kazanmıştır.

Org için yeni bir konçerto

Tanınmış İngiliz besteci Alun Hoddinott'un «Org ve orkestra» için bestelediği konçerto geçen hafta içinde Galyanın Llandlaff şehrinde dünya da ilk defa olarak çalınmıştır. Bu eserde Robert Joyce solist olarak sahneye çıkmış ve eseri Kraliyet Liverpool Filarmoni Orkestrası çalmıştır.

YAZISIZ!

ve kenamini çenesine dayıyarak çalmaya başladı. Bir tesadüf eseri olarak kalın sesli tellere yayını dokundurduğu sırada bir gök gürültüsü bu uhrevi müziğe cevap verdi. Paganini daha trajik bir parça çalmaya başladı. Tam bu sırada çakan bir şimşek kilisenin içini parlak bir ışığa boğdu. Bu kadarı kâtiydi; dehşete kapılmış olan halk kendisini kilisenin kapısından dışarıya doğru zor attı. Onlar deli gibi kaçarlar kapıya kur kesilmiş olan gökten yağmur damlaları düşmeye başlamıştı.

Paganini 1824 yılında tanınmış soprano Antonia Bianchi ile yaşamaya başladı. Bir yıl sonra da oğlu Achille dünyaya geldi. Az sonra da Antonia ile arası bozuldu. Zira bu kadının ona karşılık vermesini havsası almamıştı. Nasıl olsun ki, adı etrafında dönen bütün rezalet ve dedikodulara rağmen Papa, Paganiniye Altın Mahmuz nişanını vermeye kendini mecbur hissetmişti.

Baron Nicolo Paganini, 1828 yılında yanına oğlunu da alarak Viyana'ya gitti. Bu sırada Beethoven yeni ölmüş ve halk bir İtalyan virtuozu için bu dâhi besteciyi unutmaya hevesli görünmüyordu. Ama Paganini üstün kaabiliyetini Viyana'da da ispat etti. 5 konser vermek için geldiği bu beldede 50 konser vererek ayrıldı. Fransa'ya geçtiği zaman şöhreti o derece yayılmıştı ki, paradideki en ucuz yer 20 altın franga kapışılmıştı. Şöhretini duyan İngiltere Kralı da sarayında bir konser vermesi için Paganini'ye önemli bir para teklif etti. Paganini bu paranın üç mislini istedi ve: «Eğer Majestelerine fazla geliyorsa beni umumi konserde halkla birlikte dinlesinler dedi. İngilizler Krallarına yapılan bu saygısızlığın cezasını Paganini'nin konserini alkışlamamak suretiyle vermediği kararlaştırdılar. Fakat daha konser gitmeden ve verdikleri sözü unutuparak Paganini'yi çılgınca alkışlamaya başladılar. Yazık ki, tutulduğu konser illeti Paganini'yi en ünlü bir devresinde çalışmaya çak bir duruma getiriverdi. Vatanda ölmek istediğinden derhal bütün turnelerini iptal ederek İtalyaya dönmek istedi. Fakat ancak Nise kadar gelebildi. Ve burada ruhunu 27 Mayıs 1840 günü

DUNYA İLAN TARİFESİ

Haftalık maktuen	125.— TL.
11 gün, Mevhit, te- kemmül 5 em. kadar	100.— TL.
10 gün Nisan	
Kilâh maktuen	80.— TL.
3-3 sayfa santimi	40.— TL.
10 sayfa	35.— TL.
5 sayfa	30.— TL.
1 sayfa	15.— TL.

Ünlü sanatçılardan Potreler RICHARD TAUBER

Yirminci yüzyılın birinci yarısında güzelliğin hayranı olan Viyana şehri halkı güzelliğin başka her meziyeti sahip birini kendilerine başta seçmişti. Bu, tenor Richard Tauber'di. Günde beş öğün yemek yediğini asla inkâr etmeyen kalın vücudu, basık burnu ve geniş yüzüyle R. Tauber'in bir masal prensine benzemediği aşikârdı. Ağzının şarkı söylerken daha da çok belli olan eğriliği ile hiç de yakışıklı bir erkek değildi, ama hâli ve tavri kendisini dinleyenlere bütün kusurlarını unutturuyordu; Hele sesinin sihirli güzelliği. Tauber 1892 de Avusturyada doğmuştu. Bir aktörün oğlu olması dolayısıyla farkında olmadan sahne hayatına atılmış, sesinin harkulâdeliği onu operaya yöneltmişti. Büyük bir kaabiliyet olan Tauber ilerlemekte hiçbir zorluk çekmemiş ve daha 20 yaşındayken sanatının zirvesine erişmişti. Artık Viyana ve Berlin Şehir Operalarında söylüyordu.

1922 yılında Viyana'da, gittiği ufak bir tiyatrodaki Lehar'ın «Frasquita» adlı eserini dinleyen genç tenor çok heyecanlanmış ve bestecinin tatlı melodilerinde kendi müzikal yaradılışına hitabeden birşeyler hissetmişti. Derhal Lehar'a giderek operetlerinden birinde oynamayı arzu ettiğini bildirdi. Bu karşılığında 1905 de Şen Dul adlı eseriyle dünyaca meşhur olmuş olan Lehar için de bir dönüm noktası oluyordu. Tauber sayesinde yaratıcılık tarafı canlanan ve böylece «Tauberlied» - « Tauber şarkısı » meydana geldi. Lehar'ın şarkıları Tauber'in sesinden o zaman daha birkaç senelik geçmiş olan plâğa alınıyor, şehrin her tarafında çalınıyordu.

Lehar'ın son eseri Giuditta 1934 yılında Viyana şehri operasında sahneye konduğu zaman baş rolleri Richard Tauber ve soprano Jarmila Novotna paylaşıyorlardı. Bu ler, Tauber'i saf German ırkını bozan bir yahudi diyerek Tauber'in Viyana'daki son temsiliydi. Nazilerin lideri Hitlerya'daki malına el koymuş, Viyana'ya girdikten sonra da ona ait bütün plâkların satışını yasaklamıştı.

O zaman İtalya'da olan Tauber bu olaydan duyduğu üzüntüyü hiçbir zaman tam anlamıyla yenememişti ama yine de Londra'da, New York'ta, Los Angeles'te başarıdan başarıya koşmakta devam ediyordu.

1946 yılında boğazındaki sert bir katardan dolayı « Tebessümün Diyarı » adlı eserdeki rolünü geri çeviren sanatçının bir röntgeni alındıktan sonra kansere yakalandığı ve eğerinin bir tarafının da tamamen hasta olduğu meydana çıkmıştı. Ruhi bir sarsıntıya mâni olmak için karısı kendisinden hakikati saklamış ve sadece basit bir ameliyat geçirmesi lâzım geldiğini söylemişti. Buna rağmen Tauber hariden sonra Londra'da ilk temsilini veren Viyana Şehir Operasında « Don Giovanni » adlı eserde Don Ottavio rolünü oynamayı kabul etmişti. Böylece 27 Eylül 1947 de Londra halkı Richard Tauber'i son defa seyretti ve hayran kaldı. Tauber bu temsilde bir hârikaydı.

Temsilden beş gün sonra hastahaneye yatarak ameliyat olan Tauber 8 Şubat 1948 de kansere gayet iyi hissettiğini söyledikten sonra yatmış ve uyurken gözlerini hayata kapamıştı.

Tauber'in Viyana'da söyleyişinden bu yana hemen hemen 30 sene geçti. Ama şehir onun sesini hâlâ zevkle dinlemektedir.